

N:o 107.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 13 maj 1904.
— — — — Andra Kammaren den 13 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående utredning af emigrationsfrågan m. m.

(Första Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 1) utlåtande n:o 16.)
(Andra Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 5) utlåtande n:o 24.)

Till Konungen.

Genom särskilda under innevarande riksmöte väckta motioner har Riksdagens uppmärksamhet fästs å emigrationen och vissa därmed sammanhängande frågor.

I dessa motioner har utvandringens stora samhälleliga innebörd och den kraftförlust, den medför å alla områden af det svenska näringslivet, särskildt framhållits. Det är också denna sida af utvandringsfrågan, som i vår tid mer och mer träder i förgrunden och fäster eftertanken på möjligheten af åtgärder till att minska densamma. Uppmärksamheten måste vända sig häråt desto starkare i denna tid, då det blifvit uppenbart, att fosterlandet äger hittills oanade utvecklingsmöjligheter i ekonomiskt afseende. Det blir under sådana förhållanden en oförnuftig och sorglig motsägelse, att tiotusental af landets arbetsdugligaste söner och döttrar hvarje år vända det ryggen för att i fjärran

land gå osäkra öden till mötes, medan hemma rikliga tillfällen finnas att bereda dem utkomst. För så vidt dessa tillfällen ännu endast äro möjligheter, måste de genom allmänna och enskilda åtgöranden göras till verkligheter. Och sedan måste dessa verkligheter ställas för ögat för hvar man, så att den uppfattning, som nu är så allmän bland mindre bemedlade och som i ogynnsamma tider sprider sig som en feber, att i hemlandet ingen framtid är att vänta, förbytes i sin motsats.

Enligt Riksdagens uppfattning har utvandringen hufvudsakligen sin rot i ekonomiska förhållanden. De allra flesta utvandra i hopp om att vinna bättre villkor i ekonomiskt afseende. Utan tvifvel kunna politiska, sociala och religiösa orsaker medverka och hos en och annan gälla såsom hufvudanledningarna till att han eller hon söker sig ett nytt hem på andra sidan hafvet, där de anse sina önskemål i ena eller andra afseendet bättre förverkligade. Men som hufvudsak framstå dock mindre goda ekonomiska förhållanden å ena hållet, utsikten till en bärgad ställning å andra, hvilket bäst visar sig af utvandringssiffrornas stigande under tryckta tider i hemlandet och goda i Amerika och deras fallande, när motsatta konjunkturer råda. Att det missnöje, det ekonomiska betrycket närer, förenar sig med det missnöje, som kan råda öfver samhällsförhållanden, och att därur härflyter en allmän misstämning med åtföljande reslust eller s. k. amerikafeber, hvilken i tryckta tider mycket utbreder emigrationen, får icke skymma blicken för att det ondas rot är af ekonomisk art och att man där angriper det med bästa framgång. Goda utkomstmöjligheter föranleda de med öfriga förhållanden missnöjda att stanna i hemlandet och insätta sträfvan på att få dessa förhållanden ändrade i stället för att draga sig undan dem genom utvandring.

Från dessa synpunkter sedt finnas talande skäl för att genom statens försorg ordna en egnahemsrörelse af stor omfattning och i så lediga och praktiska former som möjligt. Också har Eders Kungl. Maj:t i detta ämne till Riksdagen aflåtit en proposition, som genom särskild skrifvelse af Riksdagen besvaras.

Likasom man genom beredande af ökad möjlighet för mindre bemedlade att skapa sig egna hem skulle sätta en damm för utvandringen till Amerika, skulle man utan tvifvel minska densamma genom en omfattande upplysningsverksamhet, gående ut på att lära den mindre jordbrukaren både att genom lämpliga åtgärder uttaga mera ur sin jord och att ej försumma de binäringar, hvilka med god skötsel ofta gifva riklig afkastning. Vidare skall antagligen, i den mån landets in-

dustriella hjälpkällor med eller utan det allmännas medverkan öppnas och tagas i bruk, utvandringen af industriarbetare minskas.

Ett med emigrationen i samband stående spörsmål, som i en af motionerna vidröres, är frågan om ett ingripande mot emigrantvärfning. I afseende härå måste först erkännas, att utvandringen i viss mån främjas därigenom, att agenterna och deras underordnade hafva intresse af emigrantbefordringen. De uppbära ett visst belopp för hvarje emigrant, som de med sina respektive linjer befordra, och deras konkurrens om emigranterna ökar själfklart emigrationen. Men hvad som särskildt är förtjänt af beaktande är, att utvandrarna i ganska stor omfattning utan utflyttningsbetyg obehörigen befordras öfver grannlanden, särdeles öfver Köpenhamn. Värnpliktige, som icke erhållit vederbörligt tillstånd att utvandra, utfå gifvetvis icke utflyttningsbetyg. Agenturer i Köpenhamn begagna sig då af att värnpliktige kunna utan hinder resa till nämnda stad, för att fortskaffa dem denna väg till Amerika utan utflyttningsbetyg. Och dessa agenturer synas genom sina i södra Sverige i stort antal spridda underagenter med mycken ifver locka värnpliktige att begagna sig af denna utväg att utan besvär komma ut ur landet — lockelser, som så mycket beredvilligare efterkommas, som mången gärna vill slippa ifrån militäröfningarna.

Riksdagen har emellertid icke anledning att härom vidare yttra sig, då, enligt hvad Riksdagen inhämtat, Eders Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet fäst å berörda förhållande och är betänkt på åtgärder att såvidt möjligt förebygga olaglig utvandring öfver grannlanden.

På sätt en af motionärerna uttalat är en grundlig insikt i utvandringsfrågan första villkoret för att med hopp om framgång kunna göra något till ett verksamt reglerande af utvandringen. Först efter en noggrann och fullständig utredning rörande utvandringens orsaker kan man rätt bedöma arten af de olika åtgärder, som från det allmännas sida till äfventyrs böra vidtagas.

Motionären har såsom denna utrednings föremål angifvit verkställande af *dels* en socialstatistisk undersökning af emigrationen inom olika samhällslager och olika delar af vårt land, *dels* en undersökning om åtgärder, som kunna vidtagas för att på bästa sätt tillgodogöra sig och möjligen befrämja återinvandringen till Sverige, *dels* slutligen en undersökning af amerikanska förhållanden, särskildt på näringslivets och folkbildningens område, i syfte att utröna hvad som till äfventyrs kan vara förtjänt af efterföljd.

Hvad frågan om en socialstatistisk undersökning vidkommer, är det i själfva verket märkligt, att icke för länge sedan en dylik undersökning ägt rum. Alla erkänna, att en utvandring, som tagit den omfattning, som fallet är i Sverige, är en nationell olycka. Men detta oakadt har intet åtgjorts för att söka hejda den eller, såsom en första åtgärd i sådant syfte, att noggrant undersöka den i afseende på såväl förlopp som framför allt orsaker. Visserligen har den årliga registreringen af in- och utflyttade efter hand fullständigats, men ännu lämnar äfven den åtskilligt öfrigt att önska beträffande både antalet utflyttade och andra omständigheter, som kunna bli föremål för en dylik statistik. Så, till exempel, borde det meddelas uppgifter om utvandrarnes förmögenhetsställning samt i hvad mån jordbrukarne bland dem äga eller arrendera jord eller äro söner till själfägande jordbrukare. Om starkare utvandring förekommer inom ett område, där förhållandena i detta stycke förut varit normala, borde uppgift inhämtas om anledningen. Öfver hufvud behöfva upplysningarna om yrkesfördelningen betydligt fullständigas, och Riksdagen kan icke undgå att till jämförelse hänvisa på den motsvarande norska statistiken, hvilken specificerar utvandrarnes yrken och lefnadsförhållanden långt utförligare än den svenska.

Utöfver statistiken är det emellertid nödigt att för en gång anställa en särskild undersökning af orsakerna till emigrationen.

Rörande omfattning och utförande af en sådan undersökning vill Riksdagen icke närmare uttala sig, endast i korthet anmärka, att enligt dess mening den bör vara direkt personlig, vändande sig till icke blott den utflyttande själf, utan ock hans anhöriga eller grannar, där sådana finnas, samt vidare att densamma bör anförtros åt statistiska centralbyrån, som med hjälp af prästerskapet och andra ordinarie organ för vår befolkningsstatistik synes vara bäst skickad att utföra denna undersökning. Den torde ock på det sättet kunna vinnas utan betydande kostnader.

Beträffande främjandet af en återinvandring till Sverige håller Riksdagen före, att spridandet i Amerika af uppgifter om tillfällen att i Sverige erhålla egna jordbrukslägenheter äfvensom tillhandahållandet hos myndigheter här hemma af sådana uppgifter, därest en egnahemsinstitution kommer till stånd, bör vara till fyllest, tills landets ännu i sin första början varande kommunala platsförmedlingsväsende nått den utveckling, att det någorlunda kan följa arbetsmarknaden i olika delar af landet och olika yrken.

Hvad slutligen angår den ifrågasatta undersökningen af amerikanska förhållanden, särskildt på näringslivets och folkbildningens om-

råde, anser Riksdagen, att dylika undersökningar eller studier, gällande än det ena, än det andra speciella området, skulle vara synnerligen nyttiga och borde rätt flitigt utföras dels af staten och dels af föreningar och enskilde. Amerikas väldiga utveckling och storartade framåtskridande särdeles på näringslivets område är en för alla uppenbar företeelse, hvars studerande måste medföra de mest värdefulla lärdomar för andra land. Vårt land skulle för sin ekonomiska utveckling säkerligen hafva den största nytta af den omtanke och möda, som kunde nedläggas på dylika undersökningar, hvilka framdeles kunde utsträckas äfven till andra länder, då äfven land, som ligga oss närmare, hafva mycket efterföljansvärdt att bjuda. En god del af oförmälda undersökningar bör kunna utföras af våra beskickningar i utlandet, hvilka däruti finge en tacksam uppgift sig förelagd.

Riksdagen vill emellertid i detta sammanhang betona, att sträfvanterna att bereda ökade utkomsttillfällen åt landets barn i syfte att sålunda hålla dem kvar i hemlandet icke få läggas åt sidan i afvaktan på utfallet af mer eller mindre vidlyftiga undersökningar. Endast under denna förutsättning har Riksdagen anslutit sig till motionärens önskan om nu ifrågavarande undersökning.

På grund af hvad sålunda anförts får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t taga i öfvervägande:

1:o) i hvad mån emigrantstatistiken må kunna och böra utvecklas i socialstatistisk riktning; samt

2:o) i hvad mån undersökningar och studier af amerikanska förhållanden, särskildt ur synpunkten att främja det inhemska näringslivet, må kunna verkställas i större omfattning än för närvarande; äfvensom

dels vidtaga de åtgärder, hvartill sådan pröfning kan gifva anledning, och dels, därest så visar sig nödigt, inkomma till Riksdagen med vederbörliga förslag.

Stockholm den 13 maj 1904.

Med undersåtlig vördnad.